

Drs. H. Eversdijk (1933) is vice-voorzitter van de CDA-TweedeKamerfractie.

Beginselpolitiek vindt weerklank in brede lagen van de bevolking

'Afscheid nemen van de vertrekkende collega's' was het hoofddoel van de jaarlijkse 'Fractiedag'. Deze vond plaats op zaterdag 31 mei j.l. Ditmaal trok de fractie met ahang naar Drente. Vooral de avond stond uiteraard al spoedig in het teken van de geweldige verkiezingsoverwinning. 't Was dan ook inderdaad 'een klein wonder' die 54 zetels en dat mocht best gevierd worden.

Het Drentse land leende zich daar uitstekend toe.

Na de roes

Maar na de roes is het toch goed weer snel met beide benen op de grond te gaan staan en om vooral niet al te ijdel te worden ook nog even het onderstaande tabelletje te bestuderen:

	Verkiezingsjaar	Zetels
KVP/ARP/CHU (100 kamerzetels)	1946	53
idem	1948	54
idem	1952	51
KVP/ARP/CHU (150 kamerzetels)	1956	77
idem	1959	75
idem	1963	76
idem	1967	72
idem	1971	58
idem	1972	48
CDA	1977	49
CDA	1981	48
CDA	1982	45
CDA	1986	54

In zetelal zijn we dus terug zo ongeveer begin zeventiger jaren. 't Karwei is dus nog niet af wat dat betreft. Al is de helft plus 1 ook geen comfortabele positie al lijkt dat soms zo!

Appèl en weerklank

De nieuwe CDA-fractie heeft als een zeer grote taak om waar te maken wat in het rapport 'Appèl en Weerklank' staat en tevens de plicht te trachten tenminste die 54

» Het belangrijkste element dat het CDA tot een samenhangende partij maakt is de politieke overtuiging. «

Kamerfractie) moeten een duidelijk en beginselvast beleid uitdragen, met andere woorden: De politieke overtuiging gebaseerd op het uitgangspunt, moet concreet doorwerken in het politiek handelen van alle dag. Het gaat dan vooral om het eigene van een geïnspireerde christen-democratische benadering van de politiek. Hierdoor is het CDA weerbaar tegen allerlei uitdagingen. Hierdoor blijft het CDA herkenbaar en aantrekkelijk in ieder geval voor ongeveer 80% van ons electoraat dat gerekend mag worden tot 'het kerkvolk'.

In zijn naam en in zijn grondslag brengt het CDA tot uitdrukking dat het zich gehoorzaam wil stellen onder de oproep van de Heilige Schrift ten aanzien van het politieke leven.²⁾ Om met de Romeinenbrief te spreken 'Wij schamen ons voor het Evangelie van Jezus Christus niet'. Het belangrijkste element waardoor het CDA tot een samenhangende partij wordt gevormd is de politieke overtuiging, welke als antwoord op de grondslag vanuit het politieke leven tot stand komt. Het streven naar christen-democratische eenwording is gericht op de vorming van één politieke partij die wordt gekenmerkt door samenhang, duurzaamheid en betrouwbaarheid. Een politieke partij met karakter dus. En hoewel een deel van de kerkelijke elite in bedekte en onbedekte termen het CDA er flink van langs gaf, blijft een fors deel van het kerkvolk ons trouw!

Dat legt echter een zware verplichting op de CDA-Tweede Kamerfractie. Zowel in materieel als, vooral, ook in niet-materieel opzicht zal de CDA-fractie een herkenbare koers moeten varen, gebaseerd op het christelijk normen- en waardenpatroon. Dat christelijke normen- en waardenpatroon bleek voor velen die niet meer geregeld ($\pm 10\%$ van ons electoraat) of geheel niet meer (ook ongeveer 10%) in de kerk komen, geen beletsel om toch op het CDA te stemmen. Sterker, ze voelen zich er wel bij! Velen uit die groep

zetels te behouden! Tussen die twee kan wel enige spanning ontstaan. Bij zo'n spanning zal evenwel 'Appèl en Weerklank' de doorslag moeten geven in plaats van het 'toegeven' aan 'de waan van de dag'. Voor de nieuwe CDA-fractie zullen vooral de volgende zaken uit 'Appèl en Weerklank' een leidende rol moeten spelen:¹⁾

- een duidelijk en beginselvast beleid, met andere woorden het doorwerken van de politieke overtuiging
- eensgezindheid en eenheid
- niet toegeven aan consumptiestemmen; dus volkspartij blijven
- contacten met kerken en christelijke organisaties
- het links-rechts schema past niet bij het CDA.

Het beginsel

De politieke vertegenwoordigers van het CDA (ik beperk me nu tot de CDA-Tweede

1) Zie 'Appèl en weerklank' pag. 24 en 25.

2) Zie 'Rapport Grondslag en Politiek Handelen' pag. 86.

kiezen bijvoorbeeld ook voor de bijzondere school!

Het is juist deze groep die de komende jaren kritisch naar ons zal kijken en terecht, want zij verwachten veel van ons. Ook al komt men niet of niet geregeld in de kerk, het christelijke normen- en waardenpatroon wordt door zeer velen bewust of onbewust aanvaard! Heel concreet: De CDA-Tweede Kamerfractie zal in de komende vier jaar zeer veel aandacht moeten geven aan de doorwerking van de politieke overtuiging, de fractie zal moeten zorgen voor een sterke morele band tussen CDA en samenleving. De velden zijn immers wit om te oogsten. Zeer velen in de samenleving willen nu weer openlijk weten dat ze bij het CDA horen. De fractie heeft met 54 zetels de kans om in zeer vele sectoren van de samenleving sterk naar buiten te treden.

Het zal er vooral op aankomen of die 54 fractieleden in staat zullen zijn om waar te maken dat de klem gereden samenleving weer in het goede spoor wordt gebracht³⁾, dat aan de opdracht werd voldaan om niet aan de overkant voorbij te gaan, dat het CDA geen VVD is met een christelijke saus en dat het Samen Verantwoordelijk ook werkelijk waar wordt gemaakt!⁴⁾

Eensgezindheid en eenheid

Verdeeldheid is voor de CDA-fractie de 'dood in de pot'. Dat is gebleken! Trouwens, dat geldt voor elke partij. Laten we ons spiegelen aan de VVD of aan de CPN, of beter nog, laten we naar ons zelf kijken, zo'n jaar of wat geleden!

Eensgezindheid en eenheid moeten de komende vier jaar voor de fractie het motto zijn. Dat mag natuurlijk niet leiden tot kadaverdiscipline, dat mag ook niet leiden tot uitholling van ons dualistisch systeem, dat zou een ander uiterste zijn. Binnen de fractie mag, nee moet uiteraard gediscussieerd worden zodat de stukken eraf vliegen, maar naar buiten toe moet éénheid het parool zijn. De afgelopen slotrace van de verkiezingscampagne heeft bewezen dat 'Vertrouwd en Betrouwbaar' de mensen aanspreekt. Dat

moet dus zo blijven en de fractie speelt daarbij een hoofdrol. Concreet: Geen monisme, geen handjeklap, geen achterkamertjespolitiek, wèl openheid, wèl naar elkaar luisteren en tenslotte samen verder 'de rijen gesloten'.

Natuurlijk begrijpt iedereen dat in een groep van 54 mensen, bijeengebracht uit het hele land, wel verschil van mening zal zijn. Maar men moet elkaar tenslotte willen 'verstaan' en 'samen verder' willen.

’ Geen monisme, geen handjeklap, wèl openheid, wèl naar elkaar luisteren. ’

Dualisme moet blijven

In de afgelopen jaren met een straf regeerakkoord was er nogal eens sprake van een zeker 'strategisch monisme'. Dat acht ik toch een bedenkelijke ontwikkeling. Want zeker voor de controlerende taak van het parlement is in ieder geval een 'gematigd dualisme' nodig. Immers, voor 'controle' is nu eenmaal een zekere afstand nodig. Maar betekent 'eenheid en eensgezindheid' dat het dualisme toch moet verdwijnen? Nee! Vooral de fractie heeft daarbij een bijzondere taak. Vooral bij zaken van 'wezenlijk belang', met name als het zaken betreft die het hart van de christen-democratie raken, mag en moet zelfs duidelijk worden dat er grote verschillen zijn tussen de coalitiepartners. Duidelijk moet steeds zijn dat het CDA geen

4)113) Zie 'Uitzicht' pag. 3.

4) Zie 'Gespreide Verantwoordelijkheid' pag. 157.

'VVD is met een christelijke saus'. De regering moet nu eenmaal vaak met compromissen naar de Kamer. De CDA-fractie mag en moet die compromissen toetsen aan het verkiezingsprogramma, maar vooral ook aan de uitgangspunten van het CDA. Een regeerakkoord mag nooit zo 'strak en straf' zijn, dat de CDA-fractie bij voorbaat 'ja' moet zeggen. Uiteraard slaat het 'vertrouwd en betrouwbaar' ook op afspraken die je maakt, maar er mag geen degradatie zijn tot applausmachine. Het waarmaken van het dualisme is een uiterst moeilijke zaak overigens. Dat hebben we gezien bij het eerste kabinet-Van Agt. Daar was inderdaad sprake van 'voortdurend' dualisme met als gevolg dat 'Bestek '81' in duigen viel en het eerste kabinet-Lubbers veel forser moest snijden dan nodig was geweest als er door de CDA-fractie minder 'gaten' waren geschoten! De fractieleiding heeft dus een 'grootse' taak in de komende 4 jaar!! Enerzijds dualisme beschermen, anderzijds Lubbers in staat stellen het karwei af te maken. 'Appèl en Weerklank' ziet de rol als 'politiek' leider van het CDA vooral in de persoon van de fractievoorzitter. In een puur dualistisch stelsel is dat logisch. In de huidige situatie waarin het CDA verkeert is dat echter uiterst moeilijk. Het feit dat de politiek leider van het CDA tevens minister-president is, versterkt natuurlijk monistische tendenzen. Toch is Lubbers de afgelopen periode zo hoog boven de gewone partijpolitiek uitgestegen dat dit gevaar minder groot is dan het lijkt.

Niet toegeven aan consumptiestemmers

Elke partij loopt het gevaar toe te geven aan 'consumptie-stemmers'. Ik bedoel hiermee: toegeven aan kiezers die in de eerste plaats stemmen op het CDA omdat zij menen dat het CDA hun persoonlijk nut dient. Bij die kiezers gaat het dus niet in de eerste plaats om het feit dat ze de principes van het CDA delen, maar dat ze verwachten er door het CDA 'persoonlijk beter' van te worden. Daaraan toegeven heeft twee belangrijke nadelen. In de eerste plaats 'het verwateren' van het principe. De 'C' wordt dan 'Cen-

trum' of 'Centraal' of misschien zelfs 'Conservatief'. Dat kan niet. Als immers het 'zout zijn kracht verliest, waarmee zal het gezouten worden'.

Het tweede nadeel is dat het CDA daardoor het karakter van volkspartij zou verliezen. Voor een deel is dat al het geval omdat velen aan de onderkant van de samenleving, geen socialisten zijnde, toch voor de PvdA kozen. Dat moeten we zien om te buigen. Terrecht heeft Lubbers de nadruk gelegd op rust aan het sociale front na de stelselherziening. Terrecht staat koopkrachthandhaving centraal. Positief punt is nu juist dat Lubbers sterk boven het niveau van de 'consumptiestemmers' is gestegen en in feite maakte hij de oude CHU-leuze waar: *Voor heel het volk*. Dat moet vooral zo blijven. Met een duidelijk beleid, niet gericht op groepsbelang, moet het mogelijk zijn om onze kiezers vast te houden en anderen naar ons toe te trekken. Immers, tegen het beleid van het kabinet-Lubbers liepen velen te hoop, en toch stemden velen massaal CDA. Moed wordt soms beloond. Lubbers sprak eigentijdse taal! Maar ook daarin kun je laten zien dat je *christen*-democraat bent. Als 'naasteliefde' vertaald wordt naar 'Samen verantwoordelijk' en Lubbers spreekt over: 'Een boodschap hebben aan elkaar' dan lijkt dat laatste niet de 'Tale Kanaans', maar 't is het wel! 't Is bovendien een versmalling om bij christen-democratische politiek alleen maar te denken aan niet-materiële onderwerpen, hoe wezenlijk die voor het CDA ook zijn.

Christelijke kerk en christelijke organisaties

Vanuit de christelijke kerk en vanuit andere christelijke organisaties is het CDA nogal eens fors aangepakt. De kiezer liet zich daardoor overigens geen zand in de ogen strooien. Die kritiek moet voor het CDA een aansporing zijn om de banden met de kerk en de christelijke organisaties aan te halen. Hier ligt een enorm belangrijke taak voor de fractie en vooral voor de fractieleiding. Juist hier kan 'monisme' worden bestreden, omdat juist de relatie met de kerken en de

christelijke organisaties echt op de weg van de CDA-fractie ligt en veel minder op de weg van het (coalitie)kabinet. Die relatie is 'wederzijds' nodig. Ik wil niet zover gaan als bijv. de VARA, die haar zendtijd tijdens de afgelopen verkiezingscampagne voor een fors deel ten dienste stelde van de propaganda direct en indirect voor de PvdA. Zo echt onlogisch is dat overigens niet. Weinig christen-democraten en liberalen zullen lid zijn van de VARA. Maar het heeft er wel eens op geleken dat de christelijke omroepen bijvoorbeeld zich wat geneerden als ze óók aandacht aan het CDA gaven. Kerken en christelijke organisaties moeten zich echt wel realiseren dat liberalen en socialisten aan hen geen echte boodschap hebben! Het aantal socialistische en liberale kamerleden dat de eed aflegt is niet zo groot! Het CDA zal samen met de christelijke kerken en de christelijke organisaties ten strijde moeten trekken tegen de veralgemenisering! De CDA-fractie zal daarbij in de komende kabinetsperiode zeer waakzaam moeten zijn, want in de afgelopen jaren is ook mede door het kabinetsbeleid (schaalvergroting bijv.) een flink stuk veralgemenisering bevorderd. Ook het CDA en dus ook CDA-bewindslieden zijn daar mede verantwoordelijk voor.

Geen links-rechts schema voor het CDA

Door de grote verkiezingsoverwinning van het CDA dreigt de tweedeling in de Nederlandse politiek scherper dan ooit. Ook het

wegvagen van de kleine fracties (ik rouw daar niet om) werkt in die richting. Het zou echter een foute boel zijn als het CDA – en dan met name de fractie – zich in het links-rechts schema zou laten drukken. Dat zou absoluut leiden tot een 'conservatief beeld' en dat kan niet en dat mag niet. Een christen – en dus ook een christen-democraat – behoort niet conservatief te zijn, want Christus heeft ons geleerd dat dat alleen maar kan leiden tot bescherming van hen die 'hebben' en juist de christen – en dus de christen-democraat – krijgt dagelijks de opdracht 'Niet aan de overzijde voorbij te gaan'. Bepalend is voor het CDA de *eigen richting*, die anders is dan bij onze politieke tegenstanders: PvdA en VVD. Zowel in materieel als immaterieel opzicht moet de CDA-fractie '*Recht door zee*' gaan. Dan kan beginselpolitiek wervend blijven voor brede groepen van de samenleving. Dan kan ook steeds duidelijk worden aangegeven waar en waarom compromissen nodig waren. Dan kan de Tweede-Kamerfractie weer het politieke gezicht van het CDA bepalen. In een dualistisch stelsel moet dat ook, al is het moeilijk met zo'n sterke leider als minister-president.

